

Høringsnotat

Lovavdelingen

Dato: 30.06.2023

Saknr: 23/3108

Høringsfrist: 02.10.2023

HØRINGSNOTAT OM FORSLAG TIL ENDRINGER I BARNELOVA OG TVISTELOVEN – INNLEDNING TIL VITNEAVHØR MV. VED SPERRET ADRESSE MV.

1 Innledning og bakgrunn

Høringsnotatet inneholder forslag til endringer i barnelova og tvisteloven for å ivareta at en sperret adresse ikke avsløres som følge av plikten etter tvisteloven til å oppgi navn og andre personalia ved innledningen til parts- og vitneavhør.

Ved lov 11. mai 2023 nr. 13 om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) ble det innført en ny bestemmelse i tvisteloven § 36-6 a om innledning til vitneavhør mv. i saker hvor det er truffet vedtak om eller som omhandler skjult adresse etter barnevernsloven. Bestemmelsen åpner blant annet for at retten kan beslutte at vitners navn og andre personalia bare skal opplyses skriftlig til retten når det er nødvendig for å holde barnets adresse skjult. Bestemmelsen trer i kraft 1. januar 2024. I Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat 7. oktober 2020 om forslag til endringer i tvisteloven mv. – ankesiling, rettsmekling mv. punkt 2, som var bakgrunnen for forslaget i Prop. 34 L (2022–2023) om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling ankenektelse mv.) punkt 7, uttalte departementet at det ikke i denne omgang hadde vurdert spørsmålet om et unntak fra vitners plikt til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven også burde innføres i andre tilfeller enn der det er nødvendig for å holde barnets adresse skjult under behandlingen av barnevernssaker. Departementet viste til at det kunne være mer naturlig å vurdere dette i forbindelse med en eventuell helhetlig gjennomgang av behovet for slike regler i sivilprosessen.

I forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 34 L (2022–2023), vedtok Stortinget en anmodning om å sende på høring forslag til ytterligere endringer i tvisteloven for å ivareta at en skjult eller sperret adresse ikke blir avslørt som følge av vitners plikt etter tvisteloven § 24-8 første ledd, innen 1. juli 2023, jf. vedtak 25. april 2023 nr. 615, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. juli 2023 sende på høring forslag til ytterligere endringer i tvisteloven for å ivareta at skjulte eller sperrede adresser ikke blir avslørt som følge av vitners plikt til å oppgi navn og personalia, og så snart som mulig komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Bakgrunnen for anmodningsvedtaket var vedtakelsen av ny § 36-6 a i tvisteloven om innledning til vitneavhør mv. i barnevernssaker ved skjult adresse. Det ble

ansett å være et behov for tilsvarende bestemmelse i foreldretvister etter barnelova kapittel 7 der en av foreldrene bor på sperret adresse, jf. folkeregisterloven § 10-4.

Forslagene i høringsnotatet her er en oppfølging av anmodningsvedtaket.

Departementet har tidligere mottatt innspill om behovet for ytterligere lovendringer for å ivareta at en skjult eller sperret adresse ikke avsløres som følge av plikten til å oppgi navn og andre personalia ved innledning til parts- og vitneavhøret, og at dette særlig er aktuelt i foreldretvister etter barnelova kapittel 7. Det vises til høringsinnspill fra Kripos til høringsnotatet 7. oktober 2020 punkt 2, hvor det blant annet ble uttalt følgende om bakgrunnen for behovet i foreldretvistsaker:

«Når en trusselutøver reiser sak i henhold til barneloven kapittel 7 avsnitt III om foreldreansvar, fast bosted eller samvær for barn han eller hun har med trusselutsatte, er det viktig at den trusselutsatte foresatte og barnas nye navn, bopel, arbeidssted, skole og andre geolokaliserende opplysninger ikke blir tilgjengeliggjort for trusselutøver gjennom rettsprosessen. Dersom navnene og geolokaliserende opplysninger blir kjent for trusselutøver, vil det gjøre det vesentlig enklere for trusselutøver å lokalisere den trusselutsatte og barna. Dette løses i dag ved at den trusselutsatte og barna får rettens tillatelse til å benytte sitt gamle navn i retten. Dette er ikke lovregulert og blir nå løst fra sak til sak. Videre kan det i slike saker være nødvendig å føre vitner; for eksempel ansatte i kommunale tjenester som kan si noe om barnas trivsel og velvære. Det er da viktig at vitnets navn, adresse og informasjon om hvilken kommune den trusselutsatte forelderer og barna bor i. utfordringer knyttet til identifisering av vitner løses p.t. fra sak til sak, og er avhengig av samarbeidsvilje fra retten samt trusselutøver og dennes advokat.

Det understrekes at dersom den trusselutsatte forelderer og barnas oppholdssted blir kjent for trusselutøveren, vil det i beste fall medføre at den trusselutsatte forelderer og barna vil måtte flytte og bytte navn på nytt, med den belastningen det medfører. I verste fall kan det medføre at den trusselutsatte og/eller barna blir utsatt for bortføring, grov vold – eller i ytterste konsekvens – drap. Kripos mener derfor at det er viktig at trusselutsatte som bor på adressesperre får anledning til å opptre under gammelt eller fiktivt navn i retten og at det blir anledning til anonym vitneførsel også i saker som reises i henhold til barneloven kapittel 7 avsnitt III. Den trusselutsatte og barnas rette navn bør oppgis til retten uten at partene har rett til innsyn og uten at opplysningene føres i rettsboken, jf. forslag til tvisteloven § 13-6 første ledd annet punktum og § 14-1 tredje ledd.»

2 Gjeldende rett

2.1 Plikten til å oppgi personalia ved innledningen til parts- og vitneavhør

En part i en sivil sak plikter personlig å avgi partsforklaring hvis en annen part eller retten krever det, jf. tvisteloven § 23-2 første ledd første punktum.

Forklaringen skal gis direkte for retten dersom parten er til stedet i rettsmøtet, og ellers ved fjernavhør eller ved bevisopptak, jf. § 23-2 første ledd andre punktum og tredje punktum. Plikt til å møte personlig i rettsmøte pålegges en part på begjæring fra en annen part eller når retten finner det nødvendig at parten deltar, jf. § 23-1 første ledd andre punktum. Etter tredje punktum kan retten fritta en part for å møte etter begjæring hvis vilkårene for fjernavhør er til stede eller retten ikke finner tilstrekkelig grunn til at parten er til stede.

For vitner er utgangspunktet at enhver etter innkalling plikter å møte som vitne og forklare seg for retten, jf. tvisteloven §§ 21-5 og 24-1 første ledd. Om vitnet skal innkalles til å avgi forklaring direkte for den dømmende rett, ved fjernavhør eller

ved bevisopptak, bestemmes etter reglene i tvisteloven §§ 21-10 og 21-11, § 24-1 tredje ledd.

Tvisteloven § 24-8 regulerer innledningen til vitneavhør. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for partsavhør, jf. § 23-2 andre ledd fjerde punktum. Avhøret innledes med at retten spør om vitnets navn, fødselsår og -dag, stilling, bopel og forhold til partene, jf. § 24-8 første ledd første punktum. Opplysningene må som hovedregel gis åpent i retten. Tvisteloven § 13-6 første ledd bokstav b fastsetter at navnene på vitner skal nedtegnes i rettsboken. I praksis blir ofte også vitners adresse nedtegnet i rettsboken selv om dette ikke er påkrevd, jf. Schei mfl., Tvisteloven – lovkommentar, kommentarer til § 13-6 punkt 2, Juridika, ajourført 1. mars 2023. Partene har rett til innsyn i rettsboken etter tvisteloven § 14-1 første ledd.

Formålet med plikten til å oppgi personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum er å identifisere vitnet slik at retten kan være sikker på at det er rette person som avgir forklaring. Plikten har dessuten en side til partenes rett til kontradiksjon, siden kunnskap om vitnets identitet kan ha betydning for partenes mulighet til å imøtegå bevisverdien av vitneforklaringen. Videre skal plikten til å oppgi personalia sikre at det i ettertid er mulig å få tak i vitnet, for eksempel i forbindelse med en anke eller gjenåpning av saken.

Tvisteloven § 24-8 andre ledd oppstiller noen unntak fra plikten til å oppgi bopel åpent i retten. Formålet er å verne vitnet mot sjikane, trusler og represalier, jf. Ot.prp. nr. 3 (1999–2000) Om lov om endringer i rettergangslovgjevinga m.m. (harmonisering av rettsmiddelfristar, effektivisering av bøtestraffa og endring av prosessreglane for Høgsterett m.m.) punkt 3.6 side 26 og Ot.prp. nr. 40 (1999–2000) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier) punkt 1 side 8. Etter § 24-8 andre ledd første punktum kan vitnet oppgi arbeidssted i stedet for bopel, og det følger videre av første punktum at vitnet da kan pålegges å oppgi sin bopel til retten hvis retten mener det er behov for det. I juridisk teori er det antatt at opplysningen om bopel i disse tilfellene kan gis skriftlig for å unngå at den blir kjent for de øvrige tilstedeværende, jf. Schei mfl., Tvisteloven – lovkommentar, kommentarer til § 24-8 punkt 3, Juridika, ajourført 1. mars 2023. Det er i forarbeidene lagt til grunn at den som ikke har arbeid, må opplyse om bopelen, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 463. Etter § 24-8 andre ledd andre punktum kan rettens leder beslutte at verken bopel eller arbeidssted skal opplyses åpent i retten, men i stedet gis skriftlig, dersom det er fare for at vitnet eller noen av vitnets nærstående kan bli utsatt for et lovbrudd som krenker liv, helse eller frihet eller vesentlig velferdstap av annen art. I disse tilfellene skal ikke opplysningene om bopel og arbeidssted føres inn i rettsboken, jf. Schei mfl., Tvisteloven – lovkommentar, kommentarer til § 13-6 punkt 2, Juridika, ajourført 1. mars 2023.

Ved lov 11. mai 2023 nr. 13 om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) ble det innført en ny bestemmelse i tvisteloven § 36-6 a om innledning til vitneavhør mv. i barnevernssaker ved skjult adresse. I proposisjonen viste departementet til at vitners plikt til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum ikke harmoniserer godt med de hensynene som ligger til grunn for et vedtak om skjult adresse etter barnevernsloven, se Prop. 34 L (2022–2023) punkt 7.5 side 64. For å få belyst om det er grunnlag for å opprettholde et vedtak om skjult adresse for et barn, vil det regelmessig være behov for at de som utøver omsorgen for barnet, for eksempel

fosterforeldre eller institusjonspersonale, vitner i retten. Hvis disse eller andre med identitet som kan avsløre den skjulte adressen må oppgi navn og andre personalia ved innledningen til vitneavhøret, vil barnets foreldre på ulike måter kunne finne ut av hvor barnet oppholder seg. Tvisteloven § 36-6 a første ledd åpner derfor for at det i saker hvor det er truffet vedtak om eller som omhandler skjult adresse etter barnevernsloven, kan gjøres unntak fra vitners plikt til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum. I slike saker kan retten beslutte at opplysninger som nevnt i § 24-8 første ledd første punktum bare skal gis skriftlig til retten når det er nødvendig for å holde barnets adresse skjult, jf. § 36-6 a første ledd. Det følger av § 36-6 a tredje ledd at opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter første ledd, ikke skal føres inn i rettsboken. Videre følger det av fjerde ledd at den private parten ikke har rett til innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, når retten har truffet beslutning etter første ledd.

Tvisteloven § 36-6 a andre ledd fastsetter at når retten har truffet beslutning om at opplysninger som nevnt i tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum bare skal gis skriftlig til retten, kan det i tillegg besluttes at det ved gjennomføringen av vitneavhøret skal settes i verk fysiske eller tekniske tiltak som er nødvendige for å holde vitnets identitet hemmelig, sml. straffeprosessloven § 130 a tredje ledd bokstav c.

Utover reguleringen i § 36-6 a åpner ikke tvisteloven uttrykkelig for at opplysninger om annet enn bopel og arbeidssted, slik som for eksempel navn eller fødselsdato, kan gis skriftlig til retten ved innledningen til parts- og vitneavhøret, eller at det kan settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å sikre at vitnets identitet ikke gjøres kjent. Det nevnes for øvrig at fjernavhør kan besluttes etter reglene i tvisteloven § 21-10.

Plikten til å oppgi navn og andre personalia gjelder som utgangspunkt også for vitner som skal avgi forklaring i straffesaker, jf. straffeprosessloven § 130. I straffesaker er det imidlertid, på nærmere angitte vilkår, adgang til såkalt anonym vitneførsel, jf. straffeprosessloven § 130 a. Adgangen ble innført ved lov 28. juli 2000 nr. 73 om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.). Anonym vitneførsel kan gå ut på at vitnets navn ikke opplyses, at det ikke gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, eller at det settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å holde vitnets identitet hemmelig, jf. § 130 a tredje ledd bokstav a til c. Eksempler på slike fysiske eller tekniske tiltak er bruk av skjerm, fjernavhør eller stemmefordreining, se Ot.prp. nr. 40 (1999–2000) side 115.

Vilkårene for anonym vitneførsel etter straffeprosessloven er strenge, og er utformet slik at ordningen skal være forenlig med kravene til en rettfærdig rettergang etter EMK artikkel 6, se nærmere om dette i punkt 2.4.2 nedenfor. Etter straffeprosessloven § 130 a første ledd kan anonym vitneførsel besluttes i saker om nærmere spesifiserte og særlig alvorlige lovbrudd, og dersom det ved at vitnets identitet blir kjent, kan være fare for et alvorlig lovbrudd som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller noen av vitnets nærmeste, eller det kan være fare for at muligheten for et vitne til å delta skjult i etterforskningen av andre saker av den art som er nevnt i bestemmelsen, blir vesentlig vanskeliggjort. I tillegg kreves det at

anonym vitneførsel er strengt nødvendig og ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar, jf. § 130 a andre ledd.

2.2 Politiets vedtak om adressesperre etter folkeregisterloven § 10-4

Adressesperre er et tiltak politiet kan iverksette for å beskytte trusselutsatte personer, typisk ofre for vold i nære relasjoner eller æresrelatert vold, vitner eller informanter. Tiltaket innebærer at den trusselutsatte og andre som deler bopel med vedkommende, får sperret bostedsadresse og andre opplysninger i Folkeregisteret som kan si noe om hvor den trusselutsatte bor. Adressesperre kan bare iverksettes dersom andre tiltak fra politiet, slik som for eksempel voldsalarm, besøksforbud eller patruljering ved bopel, ikke anses tilstrekkelig.

Folkeregisterloven kapittel 10 regulerer utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret. Hjemmelsgrunnlaget for adressesperre er folkeregisterloven § 10-4. Det følger av § 10-4 første ledd at registrerte opplysninger som er gradert etter beskyttelsesinstruksen (Instruks 17. mars 1972 nr. 3352 for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrifter), skal sperres i Folkeregisteret. Det er politiet som treffer beslutning om gradering i alle saker unntatt barnevernssaker, jf. folkeregisterloven § 10-4 andre ledd.

Beskyttelsesinstruksen § 3 regulerer betingelser for gradering. For det første må opplysningene kunne unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova, se offentleglova § 24 tredje ledd. For det andre må skadevirkninger etter beskyttelsesinstruksen § 4, jf. andre og tredje ledd, kunne inntreffe.

Beskyttelsesinstruksen opererer med to beskyttelsesgrader for gradering, som er «fortrolig», jf. § 4 tredje ledd, og «strengt fortrolig», jf. § 4 andre ledd. Beskyttelsesgraden «fortrolig» benyttes dersom det vil kunne skade offentlige interesser, en bedrift eller en enkeltperson at opplysningene blir kjent for uvedkommende. Adressesperre med beskyttelsesgraden «fortrolig», også kjent som adressesperre kode 7, er etter det departementet er kjent med forbeholdt tilfeller der den trusselutsatte står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Opplysninger som er gradert «fortrolig», skal ikke utgis til private, men kan utleveres til offentlige myndigheter som har hjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, jf. Prop. 164 L (2015–2016) Lov om folkeregistrering (folkeregisterloven) punkt 18.4.5 side 51.

Beskyttelsesgraden «strengt fortrolig» benyttes dersom det vil kunne forårsake betydelig skade for offentlige interesser, en bedrift eller en enkeltperson at opplysningene blir kjent for uvedkommende, jf. beskyttelsesinstruksen § 4 andre ledd. I slike tilfeller er opplysningene heller ikke tilgjengelige for offentlige myndigheter som har hjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, men kan bare utleveres etter søknad, jf. folkeregisterloven § 10-4 tredje ledd. Adressesperre med beskyttelsesgraden «strengt fortrolig», også kjent som adressesperre kode 6, er etter det departementet er kjent med kun aktuelt dersom det foreligger en høy risiko for at den trusselutsatte vil bli utsatt for grov vold, frihetsberøvelse eller drap.

Politiet iverksetter adressesperre etter folkeregisterloven § 10-4 i samråd med den trusselutsatte, og kun dersom den trusselutsatte er i stand til å forstå og håndtere konsekvensene av tiltaket og de strenge begrensningene vedkommende må leve

med. I tillegg til sperring av bostedsadresse og andre opplysninger i Folkeregisteret som kan si noe om hvor den trusselutsatte befinner seg, innebærer adressesperre at den trusselutsatte og andre som deler bopel med vedkommende må flytte, som hovedregel til en annen landsdel. Det anbefales også at den trusselutsatte og andre som omfattes av tiltaket bytter navn. Muligheten til å benytte seg av offentlige og private tjenestetilbud vil være sterkt begrenset, og bruk av sosiale medier vil i mange tilfeller være utelukket. Kripes betegner adressesperre, med det regimet tiltaket innebærer, som svært belastende for den trusselutsatte, og svært ressurskrevende for politiet.

Når det gjelder vurderingene som ligger til grunn for adressesperre, gjøres det en innledende vurdering av trusselsituasjonen, og dersom den tilsier at det foreligger en umiddelbar fare for vold, gjennomfører politiet grundigere risikovurderinger hvor formålet er å identifisere hensiktsmessige beskyttelsestiltak, slik som adressesperre. Det gjøres en vurdering av trusselutøveren intensjon om og kapasitet til å begå vold, den trusselutsattes evne til å motstå trusselen og hvilke forebyggende tiltak som er aktuelle. I vurderingene legges det blant annet vekt på om trusselutøveren tidligere har utøvet vold mot den trusselutsatte eller andre, og om trusselutøveren har gitt uttrykk for ønske om å skade eller drepe den trusselutsatte. Videre kartlegges det om trusselutøveren tidligere har brutt besøksforbud eller utvist annen atferd som tilsier at vedkommende ikke retter seg etter politiets pålegg. Psykososiale forhold er også en risikofaktorer som kartlegges.

En avgjørelse fra politiet om å iverksette adressesperre anses som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, se i den forbindelse Sivilombudets uttalelse 2014/409. Dette er også lagt til grunn i HR-2022-1639-A, se avsnitt 38.

Vedtak om adressesperre varer i utgangspunktet i tre år, men kan oppheves tidligere dersom behovet bortfaller.

Etter politiloven § 14 a første ledd kan en person som er registrert i Folkeregisteret og som står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet, gis tillatelse til å benytte andre personopplysninger om seg selv enn de virkelige (fingerte personopplysninger). Formålet er å forhindre at en trusselutsatt person blir sporet opp ved hjelp av opplysninger som er registrert i Folkeregisteret, jf. Ot.prp. nr. 117 (2001–2002) om lov om endringer i politiloven og straffeloven (fiktiv identitet) punkt 10.2.1 side 18. Politiloven § 14 a andre ledd fastsetter at tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger bare kan gis dersom andre tiltak ikke kan gi tilstrekkelig vern. Tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger kan også gis til andre personer som bor i samme husstand, jf. § 14 a tredje ledd.

2.3 Foreldretvister etter barnelova kapittel 7

Med foreldretvister menes saker om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, hvem barnet skal bo sammen med og samvær. Barnelova kapittel 7 regulerer saksbehandlingen i foreldretvister, og kapittel 7 III gir regler om saksbehandlingen for retten. Etter barnelova § 59 tredje ledd gjelder domstolloven og tvisteloven for rettens behandling av saken så langt ikke annet følger av reglene i barnelova kapittel 7.

Barnelova § 56 oppstiller vilkår for å reise sak om flytting med barnet ut av landet, hvem barnet skal bo sammen med og samvær. Etter barnelova § 58 gjelder forenklete krav til stevning og tilsvar sammenlignet med tvistelovens regler om dette. En sak etter barnelova § 56 må i utgangspunktet reises for domstolen der barnet har alminnelig verneting når saken reises, eller der ett av barna har alminnelig verneting dersom saken gjelder søsken med ulikt verneting, jf. barnelova § 57 første og andre punktum. Alminnelig verneting for fysiske personer er der de har bopel, jf. tvisteloven § 4-4 andre ledd. Barnelova § 57 tredje punktum inneholder en særregel for tilfeller der barnet bor på sperret adresse etter folkeregisterloven eller det er søkt om eller gitt tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger for barnet etter politiloven § 14 a. I slike tilfeller kan saken reises for Oslo tingrett. Regelen ble tilføyd ved lov 7. april 2006 nr. 6 om endringer i barnelova mv. (omfang av samvær, styring av meklingsordningen, tiltak for å beskytte barn mot overgrep, foreldreansvar etter dødsfall, tilbakebetaling av barnebidrag mv.). Formålet er å hindre at barnets og forelderens bosted avsløres som følge av at saken reises for barnets alminnelige verneting, samt sørge for at forelderen som reiser sak vet hvor dette kan gjøres, se Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) Om lov om endringer i barnelova mv. (omfang av samvær, styrking av meklingsordningen, tiltak for å beskytte barn mot overgrep, foreldreansvar etter dødsfall, tilbakebetaling av barnebidrag mv.) side 58. I proposisjonen punkt 5.5.4 side 35 ble det uttalt følgende om behovet for å holde den trusselutsatte forelderens og barnets bosted hemmelig i disse tilfellene:

«Trusselutsatte kvinner og deres barn er en viktig målgruppe for den nye ordningen med etablering av fiktiv identitet og for den allerede etablerte ordningen med adressesperring. Det kan imidlertid oppstå problemer i tilknytning til samværsrett, foreldreansvar og retten til opplysninger om barnet, som kan gjøre det vanskelig for forelder og barn å benytte seg av disse beskyttelsestiltakene. Trusselutøvers rettigheter etter barneloven og etter en domsavgjørelse kan føre til at den fiktive identitet eller bosted blir avslørt. En gjenopptakelsessak etter barneloven § 64 kan medføre at trusselutsattes sikkerhet trues og at forelder og barns bosted avsløres på bakgrunn av at saken etter barneloven § 57 skal reises der barnet har hjemting.

Departementet understreker at en livssituasjon som tilsier at en person må leve på sperret adresse eller med fiktiv identitet fordi vedkommende er utsatt for trusler fra tidligere samlivspartner, omfatter et fåtall mennesker. Det dreier seg imidlertid om situasjoner hvor det foreligger alvorlig fare for liv og helse. Adekvat beskyttelse i disse situasjonene har derfor avgjørende betydning for den det gjelder og barn vedkommende har omsorg for.»

Ved lov 21. juni 2013 nr. 64 om endringer i barnelova (farskap og morskap) ble det også i kapittel 4 om rettergang i farskapsaker inntatt en regel om verneting for tilfeller der det er truffet vedtak om adressesperre etter folkeregisterloven § 10-4 eller søkt om eller gitt tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger etter politiloven § 14 a. Barne- og familiedepartementet ble oppmerksom på at det også i slike saker kan røpe barnets og forelderens bosted dersom sak må reises for barnets alminnelige verneting etter tvisteloven § 4-4 andre ledd, se Prop. 105 L (2012–2013) Endringer i barnelova (farskap og morskap) punkt 9.3.2 side 45. Som barnelova § 57 tredje punktum fastsetter derfor barnelova § 15 andre ledd at Oslo tingrett er valgfritt verneting i slike tilfeller.

Barnelova kapittel 7 III inneholder ikke andre regler om saksbehandlingen i tilfeller der en trusselutøvende forelder reiser sak om foreldreansvar, fast bosted eller samvær for barnet, og forelderen som har omsorgen for barnet bor på sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4. Det innebærer at parter og vitner også i

slike saker har plikt til å oppgi navn og andre personalia ved innledningen til parts- og vitneavhøret, jf. tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum og § 23-2 andre ledd.

I HR-2022-1639-A tok Høyesterett stilling til hvilken betydning det har for spørsmålet om samvær etter barnelova kapittel 7 at politiet har truffet vedtak om adressesperre for en av foreldrene, jf. folkeregisterloven § 10-4. Høyesterett viste til at reglene om samvær og adressesperre er to selvstendige regelsett uten noen innbyrdes lovbestemt sammenheng, og sammenfattet forarbeidene til barnelova og systemet de to regelverkene bygger på slik (avsnitt 49):

«At det er truffet et vedtak om adressesperre, er ikke avgjørende for samværs spørsmålet. Om det skal fastsettes samvær, må avgjøres av domstolene på vanlig måte etter en selvstendig og konkret vurdering etter reglene i barneloven, der hensynet til barnets beste er det sentrale. Domstolene skal ikke uten videre legge til grunn de vurderingene politiet har foretatt da sperrevedtaket ble truffet. Reglene om samvær og reglene om adressesperre utgjør separate og uavhengige regelsett som tjener ulike formål. Men vedtaket om adressesperre vil likevel få betydning for samværsavgjørelsen. For det første vil grunnlaget for vedtaket – så langt det blir gjort kjent for retten og partene – kunne bidra til å opplyse samværs saken. For det andre må vedtaket om adressesperre respekteres av domstolene når de tar stilling til om det skal fastsettes samvær. Det er ikke i en sak om samværsrett grunnlag for å sette vedtaket til side eller se bort fra det, selv om det kan hefte mangler ved vedtaket. De virkningene sperrevedtaket fører med seg, må – så lenge vedtaket ikke har falt bort – trekkes inn som premiss både for vurderingen av om samvær skal nektes og i en vurdering av hvordan et eventuelt samvær skal gjennomføres. Av den grunn skal det mye til for at samvær i en slik situasjon skal kunne være til barnets beste. Men det er ikke utelukket og må vurderes konkret i den enkelte sak.»

Det pågår et arbeid med ny barnelov. Til grunn for arbeidet ligger barnelovutvalgets utredning i NOU 2020: 14 Ny barnelov – Til barnets beste, som ble avgitt til Barne- og familiedepartementet 4. desember 2020. Utvalget foreslår ikke endringer i reglene om verneting og forenklet stevning i foreldretvister, se utredningen punkt 15.5.3 side 293. Det foreslås heller ikke nye regler for å ivareta at en sperret adresse ikke avsløres som følge av plikten til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum, eller andre særregler for tilfeller der politiet har truffet vedtak om adressesperre etter folkeregisterloven § 10-4.

2.4 Grunnloven og internasjonale forpliktelser

2.4.1 Statens plikt til å sikre retten til liv, helse og frihet mv.

Grunnloven § 92 fastsetter at statens myndigheter skal «sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter». Etter EMK artikkel 1 skal staten «sikre enhver innen sitt myndighetsområde de rettigheter og friheter som er fastlagt i del I i denne konvensjon». Plikten etter EMK artikkel 1 «innebærer blant annet at staten har en plikt til, etter forholdene, å ta aktive skritt for å hindre at private krenker hverandre – konvensjonen har i denne forstand også *horisontal* virkning», jf. Rt. 2013 side 588 avsnitt 41 med videre henvisninger.

Retten til liv er nedfelt i Grunnloven § 93 første ledd og EMK artikkel 2. Forbudet mot tortur og annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling følger av Grunnloven § 93 andre ledd og EMK artikkel 3. Grunnloven § 93 fjerde ledd

fastsetter at statens myndigheter «skal beskytte retten til liv og bekjempe tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskelig eller nedverdiggende behandling». Retten til privatliv, herunder en persons fysiske og psykiske integritet og retten til å være i fred fra uønsket oppmerksomhet fra andre, er forankret i Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Om det nærmere innholdet i statenes positive forpliktelser etter EMK artikkel 1 når det gjelder forbudet mot tortur og annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling og retten til privatliv etter EMK artikkel 3 og 8, vises det til Rt. 2013 side 588 avsnitt 42–49.

Når det gjelder vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, har EMD særlig fremhevet behovet for at statens myndigheter treffer tiltak og sørger for at disse gir reell beskyttelse, jf. Rt. 2013 side 588 avsnitt 49 med videre henvisninger. Videre pålegger Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbul-konvensjonen) statene å treffe lovgivningsmessige og andre tiltak for å forebygge vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Etter konvensjonen artikkel 5 nr. 2 skal statene «take the necessary legislative and other measures to exercise due diligence to prevent [...] acts of violence covered by the scope of this Convention that are perpetrated by non-State actors». Artikkel 18 nr. 1 fastsetter en plikt for statene til å «take the necessary legislative or other measures to protect all victims from any further acts of violence».

2.4.2 Retten til kontradiksjon

Grunnloven § 95 første ledd første punktum, EMK artikkel 6 nr. 1 og SP artikkel 14 nr. 1 stiller krav om en rettferdig rettergang. Et sentralt element i retten til rettferdig rettergang er retten til kontradiksjon. Fremstillingen her konsentreres om retten til kontradiksjon etter EMK artikkel 6, da det må antas at innholdet sammenfaller med reglene i Grunnloven og SP på dette området.

Kontradiksjonsprinsippet gjelder i både sivile saker og straffesaker. Prinsippet innebærer at en part skal gis mulighet til å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis, se blant annet dommen fra EMD i saken *Mantovanelli mot Frankrike* (21497/93) 18.03.1997 avsnitt 33. Som nevnt i punkt 2.1 kan kunnskap om et vitnes identitet ha betydning for partenes mulighet til å imøtegå bevisverdien av vitneforklaringen. Anonymisering av vitner kan derfor utgjøre et inngrep i partenes rett til kontradiksjon etter EMK artikkel 6 nr. 1.

Spørsmål om bruk av anonyme vitneforklaringer i straffesaker har flere ganger vært forelagt EMD, se blant annet *Kostovski mot Nederland* (11454/85) 20.11.89 og *Doorson mot Nederland* (20524/92) 26.03.96. Under forberedelsen av straffeprosessloven § 130 a ble det foretatt en grundig vurdering av om anonym vitneførsel var forenlig med EMK artikkel 6, slik konvensjonen var blitt tolket av EMD. Den gang konkluderte departementet med at EMK artikkel 6 ikke generelt var til hinder for anonym vitneførsel i straffesaker, men at konvensjonen satte visse grenser for bruken av anonyme vitnebevis, jf. Ot.prp. nr. 40 (1999–2000) punkt 5.3 side 21. Denne forståelsen av konvensjonen er også lagt til grunn i *Kjølbros*, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere (6. utgave, København 2023) side 779.

I praksis fra EMD legges det til grunn at konvensjonsmessigheten av anonym vitneførsel i straffesaker beror på om det er foretatt en rimelig avveining av hensynet til vitnets liv, frihet og sikkerhet, som også er beskyttet etter EMK, jf.

punkt 2.4.1 over, og de ulemper anonymiseringen medfører for tiltalte, se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere (6. utgave, København 2023) side 779–780 med videre henvisninger. Også hensynet til vitnets privatliv, jf. artikkel 8, kan være relevant, se for eksempel Doorson mot Nederland avsnitt 70. Sentrale momenter i denne avveiningen vil blant annet være vitnebevisets betydning for saken, omfanget av anonymiseringen og tiltaltes muligheter for å stille spørsmål til vitnet til tross for anonymiseringen.

Når det gjelder konvensjonsmessigheten av anonym vitneførsel i sivile saker, vises det til departementets vurdering i Prop. 34 L (2022–2023) punkt 7.2.1 side 59:

«Departementet er ikke kjent med at det foreligger praksis fra EMD om bruk av anonyme vitneforklaringer i sivile saker. EMK artikkel 6 nr. 1 gjelder også for sivile saker, og det er grunn til å tro at anonym vitneførsel bør kunne tillates i minst samme utstrekning i slike saker som i straffesaker. Departementet antar dermed at EMK artikkel 6 nr. 1 heller ikke i sivile saker generelt er til hinder for anonym vitneførsel, men at lovligheten beror på om det er foretatt en rimelig avveining av de motstående konvensjonsbaserte rettighetene. [...]. Den konkrete avveiningen vil kunne slå ulikt ut fra sak til sak, og det kan både være sivile saker og straffesaker hvor anonym vitneførsel er betenkelig.»

3 Departementets vurderinger og forslag

Som det er redegjort for i punkt 2.1 foran, var bakgrunnen for innføringen av tvisteloven § 36-6 a at vitners plikt til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd ikke harmonerer godt med de hensynene som ligger til grunn for et vedtak om skjult adresse etter barnevernsloven, se Prop. 34 L (2022–2023) punkt 7.5 side 64. Uten et unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd i disse sakene vil barnets skjulte adresse kunne bli avslørt hvis fosterforeldre eller andre med identitet som kan knyttes til barnets bosted, skal gi opplysninger om personalia ved innledningen av vitneavhøret. Ut fra innspill departementet har mottatt, synes situasjonen å være at plikten til å oppgi navn og andre personalia etter tvisteloven også kan gi uheldige utslag når en trusselutøvende forelder reiser sak om foreldreansvar, fast bosted eller samvær for barnet (foreldretvister), og forelderen som har omsorgen for barnet, bor på sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4. Også i disse sakene kan det for eksempel være behov for å føre vitner som kan si noe om barnets trivsel og velvære, og som har en tilknytning til barnets bosted, slik som lærere, barnehageansatte og helsepersonell. På samme måte som i barnevernssakene vil den sperrede adressen relativt enkelt kunne avsløres hvis slike vitner må oppgi navn og andre personalia ved innledningen til vitneavhøret. Vedtaket om adressesperre vil i så fall miste sin virkning.

Videre ser departementet at det også kan være en risiko for at den trusselutøvende forelderen vil kunne skaffe seg kunnskap om den sperrede adressen hvis den trusselutsatte må oppgi navn og andre personalia åpent i retten før partsforklaringen gis, jf. tvisteloven § 23-2 andre ledd, som fastsetter at § 24-8 gjelder tilsvarende for partsavhør. Det vil i denne sammenheng ikke ha betydning hvem som har omsorgen for barnet og hvem som reiser sak. Departementet antar at opplysninger om den trusselutsattes bopel og arbeidssted i disse tilfellene regelmessig vil kunne gis skriftlig til retten etter tvisteloven § 24-8 andre ledd andre punktum. I § 24-8 andre ledd andre punktum er det imidlertid ikke gjort unntak for andre personalia enn bopel og arbeidssted, og med dette ikke for slikt som nytt navn og opplysninger om stilling.

At den sperrede adressen gjøres kjent for uvedkommende, kan få svært alvorlige konsekvenser for den trusselutsatte, se punkt 2.2 foran. Det kan også være belastende for barnet. I en veileder utgitt av Kripos 13. januar 2023 om behandling av opplysninger om personer med adressesperre oppsummeres konsekvensene av sikkerhetsbrudd slik (punkt 5.2 side 10):

«Når politiet har innvilget en adressesperre, må det legges til grunn at trusselutøveren har kapasitet til å benytte de verktøy som er tilgjengelig til å lokalisere og skade den trusselutsatte, i verste fall med døden til følge. Konsekvensene for den trusselutsatte ved et sikkerhetsbrudd kan således være svært alvorlige. Selv om et sikkerhetsbrudd ikke fører til at trusselutøveren klarer å lokalisere den trusselutsatte, vil bruddet kunne være svært belastende for den trusselutsatte. Dersom den trusselutsattes oppholdssted har blitt kjent for uvedkommende, må politiet vurdere om den trusselutsatte skal relokaliseres. Det vil si at den trusselutsatte og eventuelle barn må flytte til et nytt sted, med ny jobb, ny skole eller barnehage og må jobbe for å bygge opp kontakter i nærmiljøet på nytt. Dette kan medføre retraumatisering av både den trusselutsatte og eventuelle barn. For barna kan de tapene de lider sammenlignes med de tap barn lider når de flykter fra krig og nød.»

Som det fremgår av forarbeidene til barnelova § 57 tredje punktum, dreier det seg altså om situasjoner «hvor det foreligger alvorlig fare for liv og helse», og hvor adekvat beskyttelse «har [...] avgjørende betydning for den det gjelder og barn vedkommende har omsorg for», se Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) punkt 5.5.4 side 35 og punkt 2.3 foran.

Særlig når det gjelder vitner, er innvendingen mot å innføre et unntak fra plikten til å oppgi navn og andre personalia at det vil kunne innebære en begrensning i retten til kontradiksjon. Opplysninger om hvem et vitne er og hvilken tilknytning vedkommende har til saken anses generelt å være grunnleggende for en parts mulighet til å vurdere bevisverdien av vitneforklaringen, se blant annet se Ot.prp. nr. 40 (1999–2000) punkt 5.5.3.1 side 25.

Ved innføringen av tvisteloven § 36-6 a i barnevernssakene vurderte departementet det slik at en adgang for retten til å beslutte at vitners navn og andre personalia ikke skal oppgis åpent i retten, kun i mindre grad ville begrense den private partens rett til kontradiksjon, se Prop. 34 L (2022–2023) punkt 7.5 side 64, hvor departementet uttalte følgende:

«Videre vil det være slik at den private parten og sakens øvrige aktører er kjent med vitnets rolle og tilknytning til saken, for eksempel at vitnet er barnets fosterforelder. Som enkelte høringsinstanser også har pekt på, vil vitnet derfor ikke være fullstendig anonymt, slik situasjonen kan være ved anonyme vitneforklaringer i straffesaker. Det er også slik at vitnet sjelden vil ha noen tilknytning til den private parten, fordi dette normalt er en forutsetning for at barnets adresse kan holdes skjult i utgangspunktet, og den private parten vil fortsatt ha anledning til å stille spørsmål til vitnet. Departementet antar på bakgrunn av disse forholdene at kunnskap om vitnets identitet som regel vil ha begrenset betydning for å imøtegå vitneforklaringen, noe som gjør det mindre betenkelig å åpne for at vitnets navn og andre personalia ikke gjøres kjent i slike saker.»

Også i foreldretvistene vil det gjerne være vitner som har en rolle og tilknytning til saken som er kjent for partene, for eksempel at vitnet er barnets lærer. Det vil derfor heller ikke i foreldretvistsakene være slik at vitnet er «fullstendig anonymt» slik situasjonen kan være ved anonym vitneførsel i straffesaker. Som nevnt i punkt 2.2 foran er det videre slik at et vedtak om adressesperre innebærer at den trusselutsatte og barn vedkommende har omsorg for, som hovedregel må flytte til en annen landsdel. Vitner som det vil være aktuelt å anonymisere, antas derfor

også i disse sakene sjelden ha noen tilknytning til motparten. Som departementet la til grunn i høringsbrevet som ledet frem til straffeprosessloven § 130 a når det gjelder tilfeldighetsvitner eller politivitner som har deltatt skjult i etterforskningen, kan det tenkes å redusere risikoen for at vitnet vil ha skjulte motiver for å forklare seg uriktig, se Ot.prp. nr. 40 (1999–2000) punkt 5.5.3.1 side 25. Det vil for øvrig også i foreldretvistene være slik at det fra den trusselutøvende forelderens side fortsatt vil kunne stilles spørsmål til vitnet.

På denne bakgrunnen antar departementet at kunnskap om vitnets identitet i foreldretvistene, på samme måte som i sakene etter tvisteloven § 36-6 a, som regel vil være av begrenset betydning for å imøtegå bevisverdien av vitneforklaringen, slik at det vil være mindre betenkelig å åpne for at vitnets navn og andre personalia ikke oppgis åpent i retten. Særlig i lys av hensynet til den trusselutsattes liv og helse, som også er beskyttet av blant annet EMK artikkel 3 og 8, tilsier det at et unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum også i disse sakene vil være forenlig med retten til kontradiksjon etter Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6. Det vises til punkt 2.4.1 og 2.4.2 foran.

Departementet foreslår med dette at det i foreldretvister hvor en av foreldrene bor på sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4, åpnes for at retten kan beslutte at parters og vitners navn og andre personalia ikke skal oppgis åpent i retten når det er nødvendig for å holde den sperrede adressen skjult.

Når det gjelder den nærmere utformingen av et slikt forslag, antar departementet at det vil være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i bestemmelsen i tvisteloven § 36-6 a. Som etter § 36-6 a første ledd, ser departementet det slik at parters og vitners navn og andre personalia i alle tilfeller bør opplyses skriftlig til retten, slik ordningen også er etter tvisteloven § 24-8 andre ledd andre punktum. Videre antar departementet at et unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum også i foreldretvistene bør ledsages av en adgang for retten til å beslutte at det skal settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å holde et vitnes identitet hemmelig, sml. tvisteloven § 36-6 a andre ledd. Det vil også kunne være grunn til å presisere i loven at opplysninger som er gitt skriftlig til retten, ikke skal føres inn i rettsboken, slik det er gjort i § 36-6 a tredje ledd. Videre antar departementet at det bør inntas et tilsvarende unntak fra partenes innsynsrett som etter § 36-6 a fjerde ledd.

Etter departementets foreløpige vurdering vil det være hensiktsmessig at et eventuelt unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd mv. i foreldretvister inntas i en ny bestemmelse i barnelova kapittel 7 III, hvor reglene om rettens saksbehandling i slike saker ellers er inntatt. Dette kan gjøres ved å innta en bestemmelse som kan lyde slik:

«§ 61 e Innleiing til avhøyr mv. når ein forelder bur på sperra adresse

Dersom ein forelder bur på sperra adresse, jf. folkeregisterloven § 10-4, kan retten i samband med innleiinga av eit parts- eller vitneavhøyr avgjere at opplysningar om namn og andre personalia som nemnt i tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum berre skal givast skriftleg til retten, når det er nødvendig for å halde adressa skjult. Opplysningane skal då ikkje først inn i rettsboka, og det skal ikkje givast innsyn i opplysningar som kan røpe adressa.

Retten kan i tillegg avgjøre at det ved gjennomføringa av eit vitneavhøyr skal setjast i verk fysiske eller tekniske tiltak som er nødvendige for å halde identiteten til vitnet hemmeleg.»

Med bakgrunn i innspill til departementet og i anmodningsvedtaket fra Stortinget, oppfatter departementet det slik at problemstillingen og behovet for lovendringer først og fremst gjør seg gjeldende i foreldretvistsaker. Departementet antar imidlertid at det i prinsippet kan tenkes behov for lovendringer for å ivareta at en sperret adresse ikke avsløres i enhver type sak for domstolene der en part eller et vitne bor på sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4. Det kan derfor spørres om det, eventuelt i tillegg til en særskilt hjemmel i barnelova som foreslått over, også bør vurderes å innføre et unntak fra plikten til å oppgi navn og andre personalia som ikke er begrenset til sakstype. I lys av anmodningsvedtaket og den korte tidsfristen som er satt der, har ikke disse spørsmålene blitt utredet fullt ut. Det er likevel ønskelig med høringsinstansenes innspill også her.

Departementet viser til at et slikt mer generelt unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd i så fall må utformes på måte som sikrer at retten til kontradiksjon ivaretas. En slik avveining som ligger til grunn for vurderingen av kontradiksjonshensynet i saker etter barnevernsloven og i foreldretvistsakene, vil ikke uten videre kunne legges til grunn for alle sakstyper. Et forslag kan være å oppstille et vilkår om at retten bare kan beslutte at navn og andre personalia ikke skal oppgis åpent i retten når den finner at det er nødvendig for å ivareta formålet med den sperrede adressen. På denne måten vil det kunne gjøres en avveining av om det er forsvarlig ut fra forholdene i den enkelte saken, og slik ivareta at «anonymisering» ikke finner sted med mindre det er et reelt behov for det.

Det kan tenkes at et unntak fra § 24-8 første ledd etter omstendighetene likevel vil kunne være mer betenkelig, for eksempel dersom det må antas at et vitne som det er aktuelt å anonymisere, har en tilknytning til parten, som vedkommende ellers ikke vil bli gjort kjent med. Departementet er imidlertid ikke kjent med hvor praktisk dette kan være, men ser det slik at det bør vurderes om det bør inntas et vilkår om at retten bare kan gjøre unntak der dette i det enkelte tilfellet «ikke medfører vesentlige betenkeligheter» eller lignende, sml. straffeprosessloven § 130 a andre ledd. Også andre vilkår eller terskler for rettens vurdering kan være aktuelle.

Med forbehold om at det kan være aktuelt å innta ytterligere vilkår eller terskler som nevnt i avsnittet over, kan et forslag som – uavhengig av sakstype – ivaretar at en sperret adresse ikke avsløres som følge av plikten til å oppgi personalia etter tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum, være å innta et nytt tredje ledd i § 24-8, som for eksempel kan lyde slik:

«(3) Retten kan beslutte at opplysninger som nevnt i første ledd første punktum bare skal oppgis skriftlig til retten når det er nødvendig for å ivareta formålet med politiets beslutning om gradering av opplysninger etter folkeregisterloven § 10-4.»

Som etter forslaget til ny § 61 e i barnelova, antar departementet at det sammen med et slikt eventuelt unntak fra tvisteloven § 24-8 første ledd første punktum også vil kunne være behov for å åpne for at retten kan beslutte at det skal settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å sikre at et vitnes identitet holdes hemmelig, sml. tvisteloven § 36-6 a andre ledd. Dette kan for eksempel gjøres ved å innta et nytt sjette ledd i tvisteloven § 24-9. Departementet antar at det slik som etter

tvisteloven § 36-6 a tredje ledd, vil kunne være grunn til å presisere i loven, for eksempel i et nytt andre ledd i tvisteloven § 13-6, at opplysninger som er gitt skriftlig til retten, ikke skal føres inn i rettsboken.. Videre antar departementet at det bør inntas et tilsvarende unntak fra partenes innsynsrett som etter tvisteloven § 36-6 a fjerde ledd, for eksempel i et nytt fjerde ledd i tvisteloven § 14-1.

Dersom det skal foreslås en slik endring i § 24-8 tredje ledd som skissert over, vil det også være et spørsmål om reguleringen av unntaksadgangen med grunnlag i skjult adresse etter barnevernsloven heller bør inntas i § 24-8 tredje ledd.

Forslaget til ny § 61 e i barnelova er utarbeidet med utgangspunkt i foreldretvistsaker etter barnelova kapittel 7. Farskapssaker er ikke omfattet av barnelova kapittel 7, men er regulert i barnelova kapittel 4 (Rettargang i farskapssaker). På samme måte som i barnelova kapittel 7, jf. § 57 tredje punktum, er det i kapittel 4, jf. § 15 andre ledd, gitt en bestemmelse om verneting når mor eller barn bor på sperret adresse. Departementet antar at det også i farskapssaker kan være behov for en tilsvarende adgang for retten til å beslutte at parter, eventuelt også vitners, navn og andre personalia ikke skal oppgis åpent i retten. En mulig lovteknisk løsning for en slik regulering kan for eksempel være å innta en henvisning til ny § 61 e i barnelova, som foreslått over, i et nytt andre ledd i barnelova § 21.

Videre er forslaget til ny § 61 e utarbeidet med utgangspunkt i tiltak med grunnlag i folkeregisterloven § 10-4. Et annet og mer omfattende tiltak enn adressesperre etter folkeregisterloven § 10-4, er tillatelse for den trusselutsatte til å benytte fingerte personopplysninger etter politiloven § 14 a. Departementet antar at det vil kunne være behov for et tilsvarende unntak i foreldretvistsaker, og for så vidt farskapssaker, jf. over, for avgivelse av opplysninger om personalia mv. når det er iverksatt slikt tiltak. Det samme vil gjøre seg gjeldende for et eventuelt forslag til endring i tvisteloven § 24-8 tredje ledd. Departementet må se nærmere på de konkrete lovtekniske innretningene for en henvisning til politiloven § 14 a i denne sammenheng.

Departementet har i lys av anmodningsvedtaket og tidsrammen for høringsnotatet foreløpig ikke sett nærmere på om det i tillegg til adgangen til å beslutte anonym vitneførsel etter straffeprosessloven § 130 a, også kan være behov for et unntak fra plikten til å oppgi navn og andre personalia etter straffeprosessloven § 130. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette. Videre ber departementet om innspill til hvorvidt det også kan være behov for andre lovendringer for å sikre at en skjult eller sperret adresse ikke avsløres når en sivil sak eller straffesak er til behandling i domstolene.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Innføringen av den nye bestemmelsen i tvisteloven § 36-6 a om innledning til vitneavhør mv. i saker som omhandler skjult adresse etter barnevernsloven, jf. lov 11. mai 2023 nr. 13 om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.), medfører behov for endringer i domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa, både når det gjelder arbeidsprosesser og etablering av systemstøtte og løsninger for å sikre en robust og sikker «anonym vitneførsel». Domstoladministrasjonen vil foreta disse endringer i 2023 slik at de er på plass til bestemmelsen trer i kraft 1. januar 2024. Domstoladministrasjonen anslo at endringene ville koste om lag 2 mill. kroner.

En utvidelse av den digitale løsningen som skal utvikles i forbindelse med lovendringen for barnevernssaker, slik at den kan gjelde alle sivile saker, antas å kreve noe mer arbeid. Departementet legger til grunn, etter dialog med Domstoladministrasjonen, at endringene som foreslås i dette høringsnotatet ikke vil medføre vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser utover det som allerede er estimert i forbindelse med lovendringene som vil tre i kraft 1. januar 2024.